

Vliv velitele setniny na další výchovu a vedení nově jmenovaného aktivního důstojníka.

(Dokončení.)

V jedné z předcházejících částí tohoto pojednání byla již zmínka o tom, že veškerý výcvik a výchovu třeba vést se zřetelem na potřeby války.

Proto, zvláště při bojových cvičeních, má velitel setniny umět vytvořit situace odpovídající válečným zkušenostem a oživit je tak, aby jeho důstojník a vůbec všichni jeho podřízení nabyli správné představy o účelu cvičení. Je nutné, aby různá předpisová ustanovení objasnil na konkrétních případech bojových cvičení a touto názornou, praktickou demonstrací je vštěpoval svému mladšímu druhu, který neprošel školou bojiště. Vždy a všude třeba vyžadovat respektování účinku nepřátelských zbraní a bojové chování velitelů a mužstva. Nesmějí se trpět umístění a pohyby neslučitelné se situací, v níž jsme. Třeba pamatovat na značné obtíže ve spojení a na použití polního náčiní a plynových masek.

Nynější generace velitelů setnin je vzhledem na své válečné zkušenosti zvláště k tomu povolána, aby spolu působila v největší míře při výchově mladých důstojníků. Vždyť skoro všichni její příslušníci mají za sebou světovou válku, kterou prožili v nejrozmanitějších funkcích, počínaje od prostého vojína až do velitele roty, mají bohaté zkušenosti, neboť sloužili v různých armádách, bojovali na různých bojištích, v různém terénu a v nejrůznějších situacích. Je proto jejich povinností, aby co nejvíce těžili ze svých válečných dojmů a poznatků a aby své zkušenosti uplatňovali ve výchově svých mladých důstojníků, příštích to svých nástupců.

Ve skutečnosti však všechno, co tito účastníci války prožili, upadá v zapomenutí. Ve většině případů leží jejich zkušenosti úplně ladem, aniž tohoto výborného pramene výcviku nějak využili.

Tam, kde bude velitel setniny již v míru přihlížet k poznatkům z války, zmenší pak na nejmenší míru u podřízeného důstojníka-velitele a u jednotky nemilá překvapení, jež se vždy v prvních bojích pociťují.

Jestliže v dřívějších dobách mohla zdatnost vojsk do jisté míry vyhradit nedostatky ve velení, není to již možné v moderním boji. Osobní statečnost zůstává bezmocnou proti účinkům zbraní, když se ve velení a vedení jednotek vyskytují chyby. Dnešní doba se nemůže spokojit s veliteli jen průměrných kvalit.

Nemohu zde necitovat ze znamenitého díla plukovníka Lucase „Ce que tout chef doit savoir“, odstavec, vystihující dokonale potřebné vlastnosti mladého důstojníka — velitele:

„... Jsou to zejména dvě vlastnosti, kterými se musí vyznačovat: Být živým příkladem všech mravních hodnot, které v svém celku tvoří charakter, a být zmužilým a statečným v boji. Jestliže se k tomu ještě připojuje dobrota srdce a šlechtnost, jestliže tento velitel zná důkladně své lidi, stará se o ně a o jejich zájmy jako otec rodiny, a kdykoliv toho je třeba, snaší s nimi jejich strádání a útrapy, zaslouží, aby byl milován svými podřízenými. Je to pro něho pak největší odměnou, nejlepším zadostiučiněním, které ho za všechny jeho námahy plně odškodní.“

Mladý aktivní důstojník musí mít především všechny potřebné znalosti, aby mohl zastávat funkce, které mu podle jeho hodnosti přísluší: mimo to však musí být obeznán s povinnostmi svého nejbližšího nadřízeného, t. j. velitele setniny. Je pravděpodobné, že jedna část těchto důstojníků půjde do války jako velitelé setnin, ostatní se jimi stanou během válečného tažení. Ale i v míru se naskytne mladým poručíkům často příležitost, aby svého velitele setniny dočasně zastupovali. Je proto třeba, aby byli všichni na tento těžký a odpovědný úkol dobře připravováni.

Vedle vojensko-technických a velitelských znalostí, potřebných pro velitele setniny, musí znát i ostatní jeho povinnosti. Dobrý velitel pamatuje proto na to, aby podřízeného důstojníka již v míru do všech oborů velení setniny prakticky zapracoval — aby ho obeznámil s řízením výcviku, s vykonáváním kázeňské pravomoci, s administrativou a s vedením hospodářství. Jeho výchova musí i po této stránce být promyšlená a plánovitá. Svěří postupně svému důstojníku vedle jeho stálých povinností vždy dočasně určitou část své vlastní agendy a dozírá na jeho činnost. Jednou mu na příklad přenechá dohled na zbraně a na vedení příslušných záznamů, jindy zase kontrolu vedení kmenového počtu, poskytne mu možnost, aby se zapracoval do účetní agendy, do peněžního a stravního hospodářství, svěří mu dočasně dohled na oděvní a zbrojní skladiště, na hospodaření s materiálem, obeznámí ho do příslušné míry s mobilizačními přípravami a j. Účelem této činnosti ovšem má být jedině výchova mladého důstojníka a ne snad ulehčení práce veliteli setniny.

Považuji za nutné zmínit se zde též o vykonávání kázeňské pravomoci. Je to jedna z nejdůležitějších povinností každého velitele setniny a předpokládá u vykonavatele značnou životní zkušenost a určité znalosti z oboru pedagogiky, psychologie a sociologie. Pro svědomitého mladého poručíka, který často již v prvním roce služby svého velitele setniny zastupuje, bude tato povinnost jedna z nejtěžších. Proto ať ihned s prvopočátku velitel setniny vysvětlí svému důstojníku každý případ kázeňského zakročení, ať mu objasní podstatu trestného činu a úvahy, jež ho k udělení trestu vedly. Musí mu vštípit zásadu, že velitel setniny,

podobně jako každý dobrý otec rodiny, musí být sice přísný a důsledný, při tom však laskavý a spravedlivý, nikdy ne krutý velitel, a že účelem každé trestní sankce je napravit provinilce.

Chci zde též připomenout další důležitou povinnost mladého poručíka, s níž se setká vždy, kdykoli svého velitele setniny zastupuje, a která, ač velmi choulostivá, je nově jmenovaným důstojníkem téměř úplně neznáma: Je to způsob úřadování a vyřizování kancelářských prací, zejména zpracování důvěrných a tajných věcí, jakož i odpovědnost velitele (zástupce) jak při této činnosti, tak i za bezpečnostní zajištění při zpracování a úschově těchto věcí.

Proto učiní nejlépe velitel setniny, jestliže svého důstojníka s běžnou písemnou agendou setniny — obyčejnou, důvěrnou a mobilizační a tajnou — postupně prakticky obeznámí, při čemž ho upozorní na nutnost svědomitého a přesného zachování předpisových ustanovení a na jeho mravní a trestní odpovědnost.

Každoroční kvalifikací bývá zhodnocena práce důstojníka za předcházející vojenský rok. Má pro něho velký význam, neboť je jeho celoročním vysvědčením, a proto má být odměnou naprosto spravedlivou. Nebude tedy na škodu, když velitel setniny svého důstojníka upozorní na důležitost jeho každoročního popisu, na význam příznivé — výborné nebo velmi dobré — kvalifikace, ale i na nemilé následky popisu vadného. Každý dobrý velitel setniny má případné vady a nedostatky podřízeného důstojníka vymýtit především výchovou, upozorněním, výtkou nebo v krajním případě mírným trestem a teprve posledním důsledkem a východiskem má být vyznačení vady v kvalifikačním popise. Oznámení výsledku kvalifikačního řízení nemá u mladého důstojníka vzbudit ani pocit lehké dobytého úspěchu, ani zklamání, rozhořčení, ani pocit křivdy. Byl-li na své nedostatky svými představenými včas upozorňován, nebude potom zajisté ani zklamán konečným posudkem své celoroční služby, ale nabude přesvědčení o tom, že si svého popisu spravedlivě zasloužil.

Avšak nejen služba, ale i soukromý život mladého aktivního důstojníka bude občas vyžadovat usměrňování a vedení od velitele setniny. Výchova po této stránce se však musí provádět zcela nenápadně a především taktně, aby nevzbudila pocit omezování osobní svobody a vměšování do soukromých věcí.

Svého volného času nechť mladý poručík používá k tomu, aby prohluboval své vojenské a všeobecné vzdělání, sledoval současné události, získával širší rozhled v svém povolání a pěstoval sport a tělocvik. Má však pamatovat i na své rozptýlení, na pěstování přátelské družnosti s ostatními kamarády a na společenské styky vůbec. Je však třeba, aby věnoval každé z těchto činností určitou úměrnou dobu. Není proto prospěšné, jestliže mladý důstojník vyplňuje celý svůj volný čas jen lehkou zábavou.

Především se má neustále zabývat podrobným studiem služebních knih, jejich doplňků a oprav. Předpisy, souvisící s výcvikem a výchovou, musí ovládat dokonale, ostatní aspoň potud, pokud souvisí s vnitřní službou u setniny.

Velitel setniny má dostatek příležitosti, aby po této stránce práci svého důstojníka řídil, jeho znalosti přezkušoval a uplatňoval svůj vliv tam, kde zjistí nedostatky.

Vývoj vojenství, válečnictví, techniky a taktiky se po válce neza-
stavil, nýbrž s pokračujícím zpracováváním a těžením z válečných zku-
šeností, zdokonalených dalšími objevy a pokroky, trvá dále, aniž polevil
na své intenzitě.

Je samozřejmou povinností mladého poručíka, aby tento vývoj a
pokrok neustále sledoval, aby byl se svými vědomostmi vždy na výši
doby. Dosáhne toho četbou a studiem odborné literatury, nejen naší
vlastní, ale i cizojazyčné. Zejména má velikou důležitost pro důstojníka
řadové služby studium válečných dějin. Usměrnování a vedení této čin-
nosti mladého poručíka náleží rovněž do povinností jeho velitele setniny.
Jako nezbytné minimum třeba doporučit četbu všech našich pravidelných
vojenských časopisů a revuí — Vojenské výchovy, Vojenských rozhledů,
Našeho vojska, Důstojnických listů a p. Bylo by jen potěšitelné, kdyby
mezi mladými důstojníky nebylo vůbec takových, kteří by nebyli členy
VÚV., nebo aktivními spolupracovníky kroužků členů VÚV. v přísluš-
ných posádkách. Skoro všude je dostatek možností k vypůjčování po-
třebných knih z různých knihoven — posádkových, plukovních, ústřední
knihovny MNO. a VÚV. Nejzajímavější díla by si měl mladý důstojník
zakupovat pro doplnění své vlastní odborné knihovny. I v tom mu
může jeho velitel setniny poradit.

Tím však není vyčerpáno vše, co musí mladý aktivní důstojník pro
své sebevzdělání učinit. Jsou zde i jiné vědy, hlavně technické, které jsou
s vojenskou službou v nějaké souvislosti a které nutno rovněž sledovat.
Stačí připomenout, že moderní válka více, nežli tomu bylo dříve, je těsně
spjata s mnoha mimovojenskými otázkami a zájmy, které pro důstojníka
rovněž nesmějí zůstat tajemstvím zahaleným a neznámým, ale o které
musí projevodovat náležitý zájem a je sledovat. Tímto studiem se nejen
vzdělává, ale i připravuje na další život a na vyšší velení.

A konečně, aby se mohl řadit mezi vzdělané lidi, musí mladý aktivní
důstojník být obeznámen i v jiných oborech — s kulturní tvorbou lite-
rární, divadelní, hudební a uměleckou — aby i v mimovojenské společ-
nosti nehrál smutnou úlohu tím, že by se dovedl bavit jen o všedních vě-
cech, o vojenské službě a o věcech týkajících se jen vlastní osoby. Ve-
litel setniny je povinnen všemožně podporovat touhu svého důstojníka
po sebevzdělání a tam, kde třeba, dát k jeho práci potřebný popud a
uplatněním svých vlastních vědomostí činně přispět k prohloubení vzdě-
lání svého důstojníka a k rozšíření jeho duševního obzoru. Poněvadž je
s ním v denním styku, má dostatek možností, aby i jeho soukromou práci
přezkoušel, usměrňoval, tu neb onu věc s ním prodiskutoval, aby projevil
své názory a uplatnil svůj širší životní rozhled. Je na biele dni, že musí
proto i velitel setniny sám neustále své vzdělání doplňovat a rozšiřovat.

Mladý důstojník může se zajímat o politiku, měl by ji dokonce
studovat a kriticky rozbírat, musí však zůstat politicky pasivní. Velitel
setniny může i po této stránce působit na zdravé třibení pojmů a názorů,
musí však neustále zdůrazňovat, že důstojník stojí mimo politické dění,
neboť slouží celému národu a republice, jejímž je „štítem a mečem“.

Velmi důležitým výchovným činitelem je pro mladého důstojníka
pěstování sportu a tělocviku. Tam, kde se setká u svého ve-
litele setniny s náležitým porozuměním, najde k tomu vždy dostatek času
a vhodnou příležitost. Vedle jízdy na koni, šermu a plavání by se měl
každý z těchto důstojníků věnovat aspoň některému druhu sportu, ať už

je to tennis, kopaná, box, lehká atletika, bruslení, hockey, lyžaření, plachtění nebo cokoliv jiného. Každý mladý důstojník má být členem Sokola nebo jiného tělocvičného spolku. V důstojnických tenisových nebo sportovních klubech by se mělo těmto nejmladším kamarádům nízkými členskými příspěvky umožnit, aby se mohli všichni do jednoho věnovat sportu. Velitel setniny má svého důstojníka přimět i k tomu, aby se činně uplatňoval branné výchovy mládeže. Zdá se, že tato věc je konečně i u nás na správné cestě, neobejde se však nikdy bez těsné spolupráce důstojníků, hlavně těch nejmladších.

I zájem o turistiku třeba u mladého důstojníka všemožně podporovat, a to nejen proto, aby se mohl obdivovat přírodním krásám a různým pamětihodnostem kraje, v kterém působí, ale, hlavně, aby tím získával co nejvíce též po stránce vojenské.

Dobré chování ve společnosti je u mladého důstojníka naprosto nezbytné. Přicházejí ve službě i mimo ni do styku s různými složkami lidu, je i do jisté míry sám povolán k tomu, aby šířil společenskou výchovu. Dobré společenské formy jsou pro něho též proto důležité, že se obvykle těší zvláštní pozornosti veřejnosti, neboť svým stejnokrojem je vždy do jisté míry nápadný.

Společenské chování mladých důstojníků, přicházejících k plukům, není vždy takové, jaké by mělo být. U některých je pozorovat jednak neznalost některých společenských zvyklostí a norem, jednak nejistotu, ba i určitou neotesanost ve vystupování. Třeba však přiznat, že mnozí z těchto důstojníků neměli dosud dostatek příležitosti, aby si osvojili bezvadné společenské formy, neboť ty nelze získat ani četbou, ani z přednášek, ale zase jen praxí.

Aby tito důstojníci vždy jistě a nenuceně vystupovali, měli by občas vyhledávat společnost jiných, starších důstojníků a jejich rodin, nebo i vhodnou společnost z vrstev občanských, při čemž vždy, ať jsou v jakékoli situaci, musí dbát na to, aby jejich vystupování a chování bylo sice uhlazené, při tom však důstojné a nestrojené.

Velitel setniny má i po této stránce důležitý úkol, aby případné nedostatky zjistil a je šetrně odstranil. Po příchodu nově jmenovaného důstojníka do posádky má ho upozornit, kde všude je třeba vykonat povinné seznamovací návštěvy, tedy především u ženatých důstojníků. Tyto návštěvy jsou nutné hlavně v malých posádkách.

Dále je třeba, aby velitel setniny svého důstojníka upozornil i na jinou, mimovojenskou společnost a podle okolností ho tam uvedl.

Mladý důstojník by neměl chybět při žádném společenském podniku důstojnického sboru pluku, příslušné odbočky Svazu čs. důstojnictva a různých význačných spolků, při akademiích, plesech, společných výletech a j. Ovšem účast při těchto podnicích by mu měli umožňovat jeho starší druhové tím, že mu aspoň někdy povolí z různých fondů úhradu vstupného a přiměřenou útratu. Při všech těchto příležitostech by se měl mladý důstojník uplatnit jako dobrý společník, při tanci též jako dobrý a vytrvalý tanečník. I po měr mladého důstojníka k ženě, který může mít na celou jeho budoucnost podstatný, mnohdy neblahý vliv, vyžaduje rovněž, jako ostatně u každého mladého muže, určitého usměrňování a řízení staršími, rozumnými kamarády. Bude jen dobrým znamením, získá-li velitel setniny i po této stránce důvěru svého důstojníka a dovede-li

uplatnit svůj dobrý vliv. V určitých případech bude na místě, připomenouti, že dobře vychovaný důstojník-gentleman má chovat úctu k ženě, že jeho poměr k ní se má vždy vyznačovat určitou noblesou a že nemá hledat milostná dobrodružství s vdanými ženami, zvláště nikdy ne s manželkami svých kamarádů.

Velitel setniny si má všimnout i úboru mladého poručíka, který musí být vždy naprosto čistý, spravený a ne příliš ošumělý. Je dobře mít několik souprav stejnokroje, z toho jednu pro slavnostní příležitosti, druhou na vycházku a aspoň jednu do služby.

Občanský oděv by si měl mladý důstojník pořídit, jen když má svůj stejnokroj v bezvadném pořádku. Vyjma sport a turistiku nepovažují vůbec za vhodné, zvláště v malých posádkách, aby mladý důstojník vystupoval ve veřejnosti v občanském oděvu. Tento oděv nebývá vždy zcela bezvadný, nerepresentuje ho tedy náležitě ve veřejnosti a umožňuje mu zcela zbytečně, aby vyhledával podřadné lokály anebo společnost, zvláště dámskou, která neodpovídá zcela jeho společenskému postavení.

Velitel setniny má rovněž neustále sledovat hmotnou situaci svého důstojníka a vést ho k praktickému hospodaření se svými příjmy. Měl by proto vědět o jeho případných dlužích a bedlivě si všimnout jeho srážek ze služebního platu.

Dříve — doma, za přesenní služby, v akademii — nemusil se mladý důstojník starat o své životní potřeby, nyní však musí je všechny hradit ze svého platu a má při tom náležitě svůj stav reprezentovat. Nutno šetřit, ovšem na pravém místě, a rozpočítat si předem, již ve výplatní den, všechny výdaje. Na každý účel třeba věnovat určitou částku; musí se pamatovat na byt, obsluhu, stravu, oděv, prádlo, kouření, knihy a časopisy, zábavu, sport a j. Rozpočet takto předem upravený nutno však opravdu dodržovat a žádná položka se nesmí překročit.

Velitel setniny bude musit svého nezkušeného důstojníka varovat před koupěmi na splátky, zvláště věcí, kterých nutně nepotřebuje, jako jsou gramofony, drahá radia, motocykly, nákladné fotografické přístroje, šperky a j. Zásadně ať nekupuje to, nač nemá peněz, a na nezbytné větší nákupy — šatstvo, prádlo — ať pamatuje předem měsíčně určitými částkami. Ty nechť strádá a dočasně ukládá, třeba na knížku poštovní spořitelny, tak dlouho, až má potřebnou částku pohromadě, aby mohl zamýšlený nákup uskutečnit.

Výborná je pro mladé důstojníky instituce důstojnických jídelen. V jednom však vězí i zde určité nebezpečí — dává-li jídelna svým stravníkům na úvěr mimo stravu též nápoje, kuřivo a různá přilepšení ke stravě. Nemusí-li důstojník tyto potřeby v jídelně ihned zaplatit, stane se, že překročí v těchto věcech snadno svůj rozpočet. I zde mohou starší důstojníci pluku a stravníci projevit pravou družnost tím, že osvobodí úplně nebo zčásti své nejmladší druhy od různých mimořádných příspěvků, jako režijních poplatků, příspěvků do různých fondů jídelny, atd. Za tento „dar“ budou jim mladí důstojníci velmi povděční a rádi to později zase té příští generaci oplátí.

Velmi těžko se dá hospodařit těm mladým poručíkům, kteří ze svého skrovného platu musí buď splácet nějaké dluhy anebo kteří musí podporovat své chudé příbuzné.

V prvním případě, kdy mladý poručík u p a d l do dluhů, ať už vlastní vinou nebo nezaviněně, nemá ho velitel setniny přenechat jeho osudu. Musí mu pomoci, aby do dluhů nezabředl víc a více a nedospěl do smutných mnohdy konců. Musí předně zjistit příčiny zadlužení a působit k jejich včasnému odstranění. Tam, kde třeba, dopomůže mu k výhodné půjčce a dozírá na řádné splácení dluhů. Jindy zase nebude jiného východiska nežli upozornit představené velitele na nutnost, aby mladý důstojník změnil své prostředí a byl co nejspíše z posádky přemístěn.

Je pravda, že by v našem demokratickém státě měl důstojnický stav být přístupný všem vrstvám národa. Přece však, myslím, neměli by se připouštět tak nemající uchazeči, kteří po osamostatnění musí své rodiče nebo sourozence hmotně podporovat, neboť mladý důstojník, aby si uchoval své zdraví a mohl náležitě vystupovat, musí svůj plat mít jen pro sebe.

Mnoho mladých důstojníků přichází k setninám s dobrými zásadami a b s t i n e n t i s m u a n e k u ř á c t v í, bohužel však někteří z nich se jim stanou během doby nevěrní. Proto třeba je upevňovat v těchto dobrých předsevzetích, hlavně varovat je před návykem požívání alkoholu. Nejlépe je ovšem, působí-li velitel setniny i po té stránce dobrým příkladem. Mimo to udělá dobře, doporučí-li svému důstojníku k mimoslužebnému styku ty ze starších kamarádů, kteří jsou známí svou solidní životosprávou, neboť špatný příklad by mohl na nezkušeného důstojníka působit nepříznivě. Tito starší kamarádi jsou — vedle velitele setniny — především povolání k tomu, aby v zájmu dobrého jména důstojnického sboru pečovali o to, aby mladý důstojník nepřišel na scestí, a musí mu v čas potřeby pohotově přispět radou nebo i skutkem.

*

V tomto pojednání bylo — vzhledem na omezený rozsah práce — v hrubých rysech naznačeno, jak může velitel setniny působit na výchovu nově jmenovaného důstojníka. Byl zde rovněž zdůrazněn výchovný vliv praktické služby a každodenní práce u setniny, neboť podle Francouzů „*expérience passe science*“. Konečně záleží na mladém důstojníku samém, aby se i on neustále v svém povolání zdokonaloval, aby přemýšlením, hloubáním a výchovou vůle upevňoval a vyvíjel své morální kvality, bez kterých i ty nejlepší vlastnosti ducha a odborné vědomosti jsou bezcenné. Musí se vystríhat domýšlivosti a pýchy, neboť tyto vlastnosti jsou opak toho, čemu říkáme dobrý charakter. Jestliže si vždy uvědomí, že se v boji platí každá chyba, opominutí nebo neprozřetelnost velitele lidskými životy, zajistě necouvne před žádnou námahou, aby se stal výborným vychovatelem a velitelem svěřené mu jednotky.

Jsouce téměř obklopeni nepřáteli, musíme být se zbraní v ruce neustále připraveni hájit samostatnost a celistvost našeho státu. Chtěj nechtěj musíme být všichni, do posledního muže, národem vojáků. Je nutné, aby přesvědčení o tom vniklo do všech vrstev našeho národa.

A zvláště my důstojníci, páteř armády, musíme si plně uvědomit těžký sice, ale čestný úkol, ke kterému jsme určeni. Musíme proto neúnavně pracovat o svém vlastním zdokonalení, a ti starší mezi námi musí s největší svědomitostí školit a připravovat náš důstojnický dorost k největší možné zdatnosti a dokonalosti.